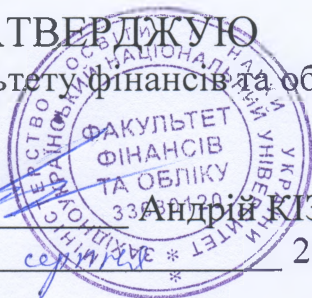

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету фінансів та обліку
Андрій КІЗИМА
« 30 » _____ 2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з науково-педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ
« 30 » _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни

«ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ СТРАХОВИХ ФІРМ»

ступінь вищої освіти – бакалавр
галузь знань – 23 «Соціальна робота»
спеціальність – 232 «Соціальне забезпечення»
освітньо-професійна програма – «Соціальне забезпечення»

Кафедра фінансових технологій та банківського бізнесу

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. заняття (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (семестр)
Денна	3	5	32	14	3	6	95	150	5

30.08.2024
[Signature]

Тернопіль – 2024

Робочу програму склала доцент кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, канд. екон. наук, доцент ГАЛИНА КУЛИНА.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри фінансових технологій та банківського бізнесу, протокол № 1 від 27.08.2024 р.

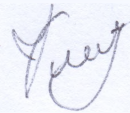
Завідувач кафедри фінансових технологій
та банківського бізнесу
д-р екон. наук, професор

Ольга КНЕЙСЛЕР

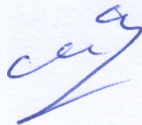
Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», протокол № 1 від 30.08.2024 р.

Голова групи забезпечення спеціальності
канд. екон. наук, доцент

Галина КУЛИНА

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук, професор

Микола СТЕЦЬКО

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ЕКОНОМІКА І ФІНАНСИ СТРАХОВИХ ФІРМ”

1. Опис дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм”

Дисципліна – “Економіка і фінанси страхових фірм”	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 23 Соціальна робота	Вибіркова дисципліна циклу професійної підготовки за фаховим спрямуванням
Кількість залікових модулів – 3	Спеціальність – 232 Соціальне забезпечення Освітньо-професійна програма – “Соціальне забезпечення”	Рік підготовки – 3 Семестр – 5
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Лекції – 32 год.
Загальна кількість годин – 150		Практичні заняття – 14 год.
		Індивідуальна робота – 3 год.
Тижневих годин – 10 год., з них аудиторних – 3 год.		Тренінг – 6 год.
		Самостійна робота – 95 год.
		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання вивчення дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм”

2.1. Мета вивчення дисципліни

Дисципліна “Економіка і фінанси страхових фірм” спрямована на ґрунтовне засвоєння студентами теоретичних знань та формування відповідних практичних навиків щодо організації й управління економікою та фінансами страхових фірм.

Головним завданням курсу є послідовне та систематизоване вивчення порядку утворення, економічного механізму функціонування та ліквідації страхових компаній, їх організаційних структур; формування знань з вибору раціональної системи оплати праці та матеріального стимулювання працівників; освоєння порядку формування та використання статутного фонду, страхових резервів, прибутку від страхової діяльності; механізму оподаткування страхових компаній і методики визначення їх фінансової надійності та платоспроможності; ідентифікацію чинників формування ціни страхового продукту та розуміння специфіки грошових надходжень й інвестиційної діяльності страховика.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення порядку утворення, функціонування та ліквідації страхових компаній;

- освоєння економічного механізму та організаційних структур страховиків;
- розуміння системи оплати праці та різних методик й моделей мотивації персоналу в страхових компаніях;
- вивчення порядку утворення, формування та використання статутного капіталу страховика;
- ідентифікація грошових надходжень страхових компаній та освоєння методики визначення ціни страхового продукту;
- ознайомлення із технічними резервами страховика та вивчення порядку їх формування та використання;
- розуміння специфіки інвестиційної діяльності страховика та особливостей його інвестиційного портфеля;
- вивчення порядку утворення прибутку страхової компанії у розрізі її страхової, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності, а також напрямків його використання;
- знання системи оподаткування страхових організацій в Україні та методики оподаткування страховиків згідно з Податковим кодексом;
- ознайомлення із фінансовою надійністю, стійкістю та платоспроможністю страховика, знання основних чинників, котрі їх забезпечують; здатність визначати фінансову надійність і стійкість страхових компаній, оцінювати їх фінансовий стан і застосовувати підходи до оцінки платоспроможності.

2.3. У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- розуміти порядок створення, функціонування та ліквідації страхових компаній та вирізняти існуючі організаційні форми страховиків; вміти на практиці проводити фінансову санацію та оздоровлення страховика;
- розрізняти організаційні структури та економічний механізм страхової компанії, вміти на практиці застосовувати навички щодо формування фінансових, матеріальних, трудових ресурсів страховика;
- використовувати системи оплати праці та різну методику й моделі мотивації персоналу в страхових компаніях;
- розуміти порядок утворення, формування та використання статутного капіталу страховика;
- здатність ідентифікувати грошові надходження страхових компаній та застосовувати на практиці методику визначення ціни страхового продукту;
- здійснювати аналіз страхових технічних резервів страхування; застосовувати на практиці методику формування технічних резервів; розуміти необхідність державного регулювання розміщення коштів технічних резервів та нормативи розміщення й інвестування;
- мати ґрунтовні знання щодо специфіки інвестиційної діяльності страховика та здатність оцінювати його інвестиційний портфель;
- здатність застосовувати на практиці порядок утворення прибутку страхової компанії у розрізі його страхової, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності, визначати напрямки його розподілу;
- знати систему та методику оподаткування страхових організацій в Україні згідно з Податковим кодексом України;
- мати ґрунтовні знання щодо фінансової надійності і стійкості страхової компанії, критеріїв їх визначення страховика; здатність визначати фінансову надійність і стійкість страхових компаній, оцінювати їх фінансовий стан;
- розуміти платоспроможність страхової компанії та умови її забезпечення, здатність застосовувати підходи до оцінки платоспроможності страхових фірм.

3. Програма дисципліни “Економіка та фінанси страхових фірм”

Змістовий модуль 1. Організація та економіка страхової компанії

Тема 1. Утворення та ліквідація страхових компаній.

Організаційно-правові форми страхових компаній згідно Закону України “Про страхування”. Порядок утворення страховиків. Учасники страховика. Ініціативна група та установчі документи. Реєстрація страхової компанії як юридичної особи. Перший випуск акцій і його реєстрація. Ліцензування страхової компанії в органі нагляду і отримання прав страховика.

Припинення діяльності страхової компанії та її ліквідація. Причини ліквідації. Реорганізація страхової компанії. Способи і порядок реорганізації. Злиття компаній і приєднання однієї компанії до іншої.

Передача страхового портфеля. Виконання страхового портфеля.
Санація страхової компанії.

Тема 2. Економічний механізм страхової компанії. Організаційні структури страховиків.

Поняття про економічний механізм страхової компанії. Економічно-організаційні фактори, котрі впливають на економічний механізм: тривалість дії договорів страхування, частота сплати страхових платежів і страхових внесків, формування технічних резервів, використання інвестиційного доходу. Страховий платіж і страховий внесок як початкові (відправні) точки економічного механізму. Особливості економічних механізмів в компаніях з ризикового страхування і страхування життя.

Поняття про організаційні структури та їх взаємозв'язок з методами та цілями управління. Гнучкість і змінність організаційних структур як необхідний елемент діяльності в ринкових умовах. Права органів управління страховими компаніями щодо організаційних структур. Внутрішні і зовнішні (територіальні) структури страхових компаній.

Характеристика внутрішніх організаційних структур. Збори акціонерів і наглядова рада. Правління компанії. Відділи, департаменти, управління та зв'язки між ними.

Зовнішні (територіальні) структури страхових компаній. Центральний офіс і відокремлені підрозділи. Види відокремлених підрозділів (представництва і філії). Юридичний статус та діяльність відокремлених підрозділів. Положення про відокремлений підрозділ і довіреність керівника підрозділу. Структура відокремленого підрозділу, його завдання, права і обов'язки. Особливості діяльності відокремленого підрозділу та бухгалтерського обліку його операцій.

Розподіл обов'язків між працівниками відділів, департаментів, управлінь, відокремлених підрозділів. Посадові інструкції як основний документ, котрий регламентує обов'язки працівників і застосовується для оплати їх праці.

Тема 3. Оплата праці і матеріальне стимулювання в страхових компаніях.

Загальна характеристика систем оплати праці і матеріального стимулювання (преміювання) в страхових компаніях. Положення про оплату і матеріальне стимулювання в страховій компанії як основний внутрішній документ, котрий регламентує оплату і стимулювання праці.

Традиційні (почасова та відрядна) системи оплати і стимулювання праці. Оплата праці управлінського персоналу компанії на підставі ставок (окладів) і додатків до них. Штатний розклад і система ставок. Преміальні системи і показники для них. Загальні і часткові показники діяльності компанії, за котрі здійснюється преміювання. Позбавлення премій. Доплата за виконання менеджерським персоналом додаткових функцій. Особливості оплати праці вищого менеджерського персоналу. Оплата і стимулювання праці

страхових агентів і аквізиторів. Основна мета діяльності агентів і аквізиторів як вирішальний показник побудови системи оплати праці і стимулювання її результатів. Основні і додаткові функції агентів, згідно з котрими оплачується їхня праця. Комісійна (процентна) винагорода як спосіб оплати праці за виконання основних функцій агента і аквізитора. Доплати за виконання додаткових функцій (обслуговування списків, контроль за надходженням платежів, участь в зборі документації для визначення збитків та ін.). Преміювання агентів та аквізиторів за результати діяльності.

Змістовий модуль 2. Фінанси і оподаткування страхових компаній

Тема 4. Статутний капітал страхової компанії, його утворення та використання.

Статутний капітал страхової компанії як первинне джерело її коштів і умова забезпечення фінансової надійності та платоспроможності.

Утворення статутного капіталу. Мінімальні розміри статутного капіталу компаній з ризикового страхування та страхування життя згідно Закону України “Про страхування”. Випуск і продаж акцій як єдине джерело статутного капіталу.

Призначення і використання статутного капіталу. Здійснення окремих господарських операцій за рахунок статутного капіталу в початковий період діяльності страхової компанії. Інвестування коштів статутного капіталу. Порядок збільшення і зменшення статутного капіталу. Повернення статутного капіталу акціонерам при ліквідації страхової компанії. Викуп акцій згідно бажання акціонера або при реорганізації страхової компанії.

Тема 5. Ціна страхового продукту і грошові надходження страхової компанії.

Страховий тариф як ціна страхового продукту. Структура страхового тарифу продуктів з ризикових видів страхування та зі страхування життя.

Страховий тариф-нетто і навантаження та їх призначення. Особливості страхових тарифів зі страхування життя. Одиниці, в яких встановлюються страхові тарифи.

Джерела грошових надходжень страхових компаній: від страхової, перестраховальної та фінансової діяльності, від інвестиційних операцій та від інших видів діяльності.

Надходження грошових коштів від страхової і перестраховальної діяльності. Розміри і частота надходжень залежно від видів страхових продуктів. Надходження від відокремлених підрозділів страхових компаній. Розподіл (використання) страхових платежів.

Надходження грошових коштів від фінансової діяльності та їх використання.

Грошові надходження від інвестиційних операцій та їх використання.

Грошові надходження від інших видів діяльності страхової компанії та їх використання.

Тема 6. Технічні резерви, їх склад, порядок формування та використання.

Поняття про технічні резерви як джерело майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування. Технічні резерви як засіб забезпечення фінансової надійності страхової компанії.

Види технічних резервів страхових компаній. Порядок формування і використання технічних резервів страховиками. Вимоги до якості даних, що використовуються для розрахунку технічних резервів.

Резерв премій та порядок його формування. Моделі оцінки резерву премій та критерії їх застосування.

Резерви збитків та методи їх формування. Резерв заявлених, але не виплачених збитків. Резерв збитків, які виникли, але не заявлені та методи його розрахунку.

Інші види технічних резервів та методи їх формування.

Особливості формування резервів премій і збитків за договорами вихідного перестраховання, очікуваних доходів від регресних вимог та суброгацій за договорами вихідного перестраховання.

Перевірка адекватності технічних резервів та достатності резервів збитків.

Тема 7. Інвестиційна діяльність та формування портфеля інвестицій страховика.

Розрив в часі між надходженням страхових платежів (страхових внесків) і виплатою страхового відшкодування (страхових сум) як об'єктивна передумова інвестиційної діяльності. Сутність, мета та функціональне призначення інвестиційної діяльності страховика. Напрямки інвестиційної діяльності страхових компаній. Фактори впливу на інвестиційний потенціал страховика.

Порівняльна характеристика інвестиційної діяльності зі страхування життя та страхування іншого, ніж страхування життя.

Необхідність державного регулювання інвестиційної діяльності страховика. Принципи формування активів на покриття технічних резервів. Прийнятні активи для покриття технічних резервів страховика. Вимоги до активів на покриття технічних резервів. Порядок ведення реєстру активів для покриття технічних резервів за договорами страхування (перестраховання).

Тема 8. Утворення і використання прибутку в страхових компаніях.

Прибуток як основний фінансовий показник діяльності страхової компанії. Види прибутків залежно від джерел їх утворення. Особливості утворення прибутків в компаніях з ризикового страхування і зі страхування життя.

Порядок утворення прибутку в компаніях з ризикового страхування. Резерв незароблених премій, зароблені премії, доходи від страхової діяльності і витрати на страхову діяльність як основні етапи визначення прибутку від страхової діяльності. Доходи від інвестиційних операцій та їх перетворення у прибуток.

Визначення прибутку в компаніях зі страхування життя. Прибуток від страхової та від інвестиційної діяльності.

Напрями використання прибутку в страхових компаніях. Розподіл прибутку згідно рішення зборів акціонерів. Пропорції розподілу прибутку за окремими напрямками його використання.

Тема 9. Оподаткування страхових компаній.

Види податків, які сплачують страхові компанії. Джерела і об'єкти оподаткування в страхових компаніях.

Характеристика діючої системи оподаткування страхових компаній.

Податок на прибуток як основний вид податків та порядок його сплати компаніями із загального (ризикового) страхування і страхування життя.

ПДВ та порядок його сплати страховими компаніями. Транспортний податок: об'єкти оподаткування і порядок його сплати.

Корпоративний податок і порядок його сплати.

Інші податки і збори та порядок їх сплати (ЄСВ, військовий збір, податок на доходи фізичних осіб та ін.).

Змістовий модуль 3. Фінансова надійність і платоспроможність страхової компанії

Тема 10. Фінансова надійність страхової компанії та критерії її визначення.

Поняття про фінансову надійність і стійкість страхової компанії, критерії їх визначення. Фактори та елементи впливу на фінансову стійкість страховика. Взаємозв'язок способів забезпечення фінансової надійності страхової компанії.

Досягнення фінансової надійності страхової компанії. Забезпечення відповідного розміру власних коштів. Збалансованість страхового портфеля і його досягнення. Формування технічних резервів у розмірах, відповідних до величини зобов'язань, та їх розміщення. Перестраховальні операції як фактор фінансової надійності. Контроль за використанням способів забезпечення фінансової надійності і стійкості страхової компанії.

Тема 11. Платоспроможність страхової компанії та умови її забезпечення.

Поняття про платоспроможність страхової компанії. Особливості базового підходу до оцінки платоспроможності Спрощений підхід оцінки платоспроможності страховика. Порядок розрахунку капіталу платоспроможності страховика за класами страхування. Загальна характеристика вимог до платоспроможності страхових компаній згідно Директиви ЄС Solvency II.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм”

Тема	Кількість годин					
	Лекції	Практ. заняття	Інд. робота	Тренінг	Самост. робота	Контр. заходи
<i>Змістовий модуль 1. Організація та економіка страхової компанії</i>						
Тема 1. Утворення та ліквідація страхових компаній	2	1			9	Поточне опитування
Тема 2. Економічний механізм страхової компанії. Організаційні структури страховиків	2	1	1	2	9	
Тема 3. Оплата праці і матеріальне стимулювання в страхових компаніях	2				5	
<i>Змістовий модуль 2. Фінанси і оподаткування страхових компаній</i>						
Тема 4. Статутний капітал страхової компанії, його утворення та використання	2	1	1	2	9	Поточне опитування
Тема 5. Ціна страхового продукту і грошові надходження страхової компанії	4	1			9	
Тема 6. Технічні резерви, їх склад, порядок формування та використання	4	2			9	
Тема 7. Інвестиційна діяльність та формування портфеля інвестицій страховика	4	2			9	
Тема 8. Утворення і використання прибутку в	2	1			9	

страхових компаніях						
Тема 9. Оподаткування страхових компаній	2	1			9	
<i>Змістовий модуль 3. Фінансова надійність і платоспроможність страхової компанії</i>						
Тема 10. Фінансова надійність страхової компанії та критерії її визначення	4	2			9	Поточне опитування
Тема 11. Платоспроможність страхової компанії та умови її забезпечення	4	2	1	2	9	
Разом	32	14	3	6	95	

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття 1

Тема 1. Утворення та ліквідація страхових компаній

Мета полягає в ознайомленні із порядком утворення, функціонування та ліквідації страхових компаній.

Питання для обговорення:

1. Страхова компанія як суб'єкт підприємницької діяльності.
2. Порядок утворення страховика.
3. Особливості функціонування та специфіка діяльності страхових компаній як фінансових установ.
4. Порядок ліквідації страхової компанії.

Тема 2. Економічний механізм страхової компанії. Організаційні структури страховиків

Мета полягає в ознайомленні із економічним механізмом страхової компанії, вивченні організаційних структур і об'єднань страховиків.

Питання для обговорення:

1. Економічний механізм діяльності страхової компанії.
2. Види ресурсів, що використовуються страховою компанією як суб'єктом господарювання.
3. Організаційна структура страхової компанії.
4. Об'єднання страховиків: види та завдання.

Тема 3. Оплата праці і матеріальне стимулювання в страхових компаніях

Мета полягає в ознайомленні із системами оплати праці і матеріального стимулювання в страхових компаніях.

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика систем оплати праці в страхових компаніях.
2. Системи та моделі оплати праці в страховій компанії.
3. Матеріальне стимулювання та мотивація працівників у страхових компаніях.
4. Принципи заохочення керівників до ефективної роботи.

Практичне заняття 2

Тема 4. Статутний капітал страхової компанії, його утворення та використання

Мета полягає в ознайомленні із порядком утворення, формування та використання статутного капіталу страховика.

Питання для обговорення:

1. Утворення статного капіталу, його призначення та використання.
2. Порядок збільшення і зменшення статного капіталу.
3. Інвестування коштів статного капіталу.
4. Повернення статного капіталу акціонерам.

Тема 5. Ціна страхового продукту і грошові надходження страхової компанії

Мета полягає в ознайомленні із грошовими надходженнями страхових компаній та освоєння методики визначення ціни страхового продукту.

Питання для обговорення:

1. Сутність грошових надходжень страховика та їх класифікація.
2. Страхові премії як головне джерело надходжень страхової організації від операційної діяльності.
3. Інші надходження страховиків від операційної діяльності.
4. Грошові надходження страховиків від інвестиційної та фінансової діяльності; інші доходи.
5. Фінансова звітність страховика, її призначення та склад.

Практичне заняття 3

Тема 6. Технічні резерви, їх склад, порядок формування та використання

Мета полягає в ознайомленні із технічними резервами страховика та вивчення порядку їх формування та використання.

Питання для обговорення:

1. Сутність та види технічних резервів страховика.
2. Вимоги до якості даних, що використовуються для розрахунку технічних резервів.
3. Резерв премій та порядок його формування.
4. Моделі оцінки резерву премій та критерії їх застосування.
5. Резерви збитків та методи їх формування.
  - 5.1. Загальні положення щодо резерву збитків.
  - 5.2. Резерв заявлених, але не виплачених збитків.
  - 5.3. Резерв збитків, які виникли, але не заявлені та методи його розрахунку.
6. Інші види технічних резервів та методи їх формування.
7. Особливості формування резервів премій і збитків за договорами вихідного перестраховування, очікуваних доходів від регресних вимог та суброгацій за договорами вихідного перестраховування.
8. Перевірка адекватності технічних резервів та достатності резервів збитків.

Практичне заняття 4

Тема 7. Інвестиційна діяльність та формування портфеля інвестицій страховика

Мета полягає в ознайомленні зі специфікою інвестиційної діяльності страховика та особливостями його інвестиційного портфеля.

Питання для обговорення:

1. Інвестиційна діяльність страхової компанії: сутність, функції та напрямки реалізації.
2. Необхідність державного регулювання інвестиційної діяльності страховика.
3. Принципи формування активів на покриття технічних резервів.
4. Прийнятні активи для покриття технічних резервів страховика.
5. Вимоги до активів на покриття технічних резервів.
6. Порядок ведення реєстру активів для покриття технічних резервів за договорами страхування (перестраховування).

Практичне заняття 5

Тема 8. Утворення і використання прибутку в страхових компаніях

Мета полягає в ознайомленні із порядком утворення прибутку страхової компанії у розрізі її страхової, фінансової, інвестиційної та іншої діяльності, а також напрямків його використання.

Питання для обговорення:

1. Зміст, склад та джерела формування доходів страхових компаній.
2. Види і структура витрат страховика.
3. Формування фінансових результатів діяльності страхової компанії. Прибуток страховика.
4. Порядок визначення прибутку від страхової діяльності.
5. Напрями розподілу прибутку страховика.
6. Система показників рентабельності страховика та методи їх обчислення.

Тема 9. Оподаткування страхових компаній

Мета полягає в ознайомленні із системою оподаткування страхових організацій в Україні та методикою оподаткування страховиків згідно з Податковим кодексом.

Питання для обговорення:

1. Становлення системи оподаткування страхових організацій в Україні.
2. Особливості оподаткування доходу (прибутку) страхових компаній:
  - 2.1. *Об'єкти оподаткування.*
  - 2.2. *Ставки податків.*
  - 2.3. *Порядок обчислення податків.*
  - 2.4. *Особливості визначення об'єкта оподаткування від провадження страхової діяльності із страхування життя.*
3. Інші види податків і зборів, які сплачують страхові компанії в Україні.
4. Оподаткування страхової діяльності в різних країнах світу.

Практичне заняття 6

Тема 10. Фінансова надійність страхової компанії та критерії її визначення

Мета полягає в ознайомленні із фінансовою надійністю страховика та критеріями її визначення, здатність визначати фінансову надійність і стійкість страхових компаній, оцінювати їх фінансовий стан.

Питання для обговорення:

1. Сутність, компоненти та стадії фінансового стану страхової компанії.
2. Необхідність, мета та механізм оцінки фінансового стану.
3. Оцінка фінансового стану страховика як суб'єкта господарювання.
4. Фінансова надійність і стійкість страхової компанії, критерії їх визначення.
5. Фактори та елементи впливу на фінансову стійкість страховика.

Практичне заняття 7

Тема 11. Платоспроможність страхової компанії та умови її забезпечення

Мета полягає в ознайомленні з платоспроможністю страховика, знання основних умов, котрі їх забезпечують; здатність застосовувати підходи до оцінки платоспроможності страхових компаній.

Питання для обговорення:

1. Поняття платоспроможності страхової компанії та умови її забезпечення.
2. Особливості базового підходу до оцінки платоспроможності.
3. Спрощений підхід оцінки платоспроможності страховика. Порядок розрахунку капіталу платоспроможності страховика за класами страхування.
4. Загальна характеристика вимог до платоспроможності страхових компаній згідно Директиви ЄС Solvency II.
5. Рейтингова оцінка діяльності страхових компаній.

6. Тренінг з дисципліни

Мета тренінгу з дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм” – узагальнення, засвоєння та закріплення знань, отриманих на лекційних і практичних заняттях, формування у студентів критичного мислення для пропонування професійних рішень, цілісного бачення і вирішення проблем, пов’язаних із економічними й фінансовими аспектами функціонування страхових компаній, формуванням і використанням їх фінансового потенціалу для забезпечення фінансової надійності та платоспроможності.

Успішне проходження тренінгу сприяє посиленню практичної спрямованості у підготовці фахівців за ступенем вищої освіти “бакалавр”.

Проведення тренінгу дозволяє:

– забезпечити засвоєння теоретичних знань, отриманих у процесі вивчення дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм”;

– розвинути у студентів навички пропонування обґрунтованих рішень, використання теоретичних знань для розв’язання практичних завдань та змістовного інтерпретування отриманих результатів.

Організація і порядок проведення тренінгу

1. Вступна частина передбачає актуалізацію теми тренінгового заняття та структурування процесу його проведення; ознайомлення студентів з метою тренінгу, його завданнями, процедурою проведення, очікуваними результатами; представлення програми тренінгу.

2. Організаційна частина полягає у створенні робочого настрою в колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття, формуванні робочих груп студентів, визначенні завдань та розподілі ролей; забезпечення учасників тренінгу роздатковим матеріалом.

3. Практична частина передбачає виконання тренінгових завдань у групах із використанням базових та інноваційних методів проведення тренінгу за визначеною темою (проблемою).

4. Підведення підсумків передбачає презентацію практичної роботи в групах; обговорення результатів виконання завдань, обмін думками з проблематики теми тренінгу, підведення підсумків, оцінку результативності роботи в групах та досягнення поставлених цілей тренінгу.

Завдання для тренінгу

1. Здійснити аналіз фінансових показників діяльності страхової компанії.

Студенти об’єднуються в 3-4 групи (в залежності від кількості учасників), кожна з яких здійснює аналіз фінансових показників діяльності страхової компанії, яка займається ризиковими видами страхування або страхуванням життя. На основі отриманих результатів робочою групою робляться висновки та узагальнення щодо ефективності використання фінансового потенціалу страховика, визначаються чинники, які впливають на нього.

У підсумку відбувається представлення та спільне обговорення результатів досліджень робочих груп та обмін думками. За допомогою методу мозкового штурму студенти обґрунтовують шляхи покращення фінансових показників діяльності страхової компанії у вітчизняних реаліях функціонування.

2. Побудувати «Дерево цілей» для досліджуваної страхової компанії.

«Дерево цілей» – це наочне графічне зображення підпорядкованості та взаємозв’язку цілей, що демонструє розподіл загальної (генеральної) мети або місії на підцілі, завдання та окремі дії. При його побудові визначається мета – це те, що є бажаним результатом, успішна реалізація поставленої мети. Цілі 1, 2, 3 – це другорядні цілі, що сприяють реалізації головної мети. Щоб їх реалізувати, можливо, доведеться ще виконати інші другорядні цілі на ієрархію нижче.

При виконанні цього завдання кожному студенту з групи необхідно взяти участь у побудові «Дерева цілей» для досліджуваного страховика.

Підсумкова оцінка за тренінг визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання двох завдань тренінгу.

7. Самостійна робота

Для успішного вивчення і засвоєння дисципліни «Економіка і фінанси страхових фірм» студенти повинні володіти значним обсягом інформації, частину якої вони отримують і опрацьовують шляхом самостійної роботи. Адже самостійна робота є найважливішою формою навчання у вищій школі, обов'язковим компонентом навчальної та навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Самостійна робота полягає в опрацюванні положень законодавства з питань діяльності страхових компаній та навчальної і наукової фахової літератури, підготовці розрахунково-аналітичних завдань.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. На основі опрацювання Закону України «Про страхування» від 18.11.2021 р. описати порядок створення та ліцензування страхової компанії в Україні (порядок звернення, необхідний пакет документів та процедуру його розгляду, можливості зміни обсягу ліцензії).

Завдання 2. Здійснити порівняльний аналіз нормативно-правового регулювання обсягу мінімального статутного капіталу страховиків у різних країнах світу.

Завдання 3. Проаналізувати джерела формування та ефективність використання фінансових ресурсів страховика на основі опрацювання фінансової звітності страхової компанії, обраної за власним бажанням із діючих на вітчизняному страховому ринку. Дані представити у вигляді таблиць 1-2.

Оформити висновок із зазначенням власних зауважень і рекомендацій.

Таблиця 1

Структура та динаміка джерел фінансових ресурсів страховика

Джерело фінансових ресурсів	Звітні дані страховика		
	Значення за роками		Темп зростання, %
	202 р.	202 р.	202 р./202 р.
1.			
2.			
3.			
4. Всього, тис. грн			

Таблиця 2

Динаміка показників ефективності використання фінансових ресурсів страховою компанією

Показники	Звітні дані страховика		
	Значення за роками		Темп зростання, %
	202 р.	202 р.	202 р./202 р.
1. Страхові платежі, тис. грн.			
2. Страхові виплати, тис. грн.			
3. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн			
4. Чистий прибуток, тис. грн			
5. Рівень виплат, %			
6. Рентабельність продажів, %			
7. Рентабельність власного капіталу, %			
8. Рентабельність активів, %			

Завдання 4. Здійснити аналіз інвестиційної діяльності страховика на основі

опрацювання фінансової звітності досліджуваного страхової компанії.

Завдання 5. На підставі вивчення законодавчих та нормативних документів скласти таблицю 3 податків та обов'язкових платежів, що сплачують страхові компанії.

Таблиця 3

Податки та обов'язкові платежі, що сплачують страхові компанії в Україні та світі

Найменування податку, збору або платежу	Об'єкт оподаткування	Джерело сплати	Ставки, %	Посилання на законодавчий чи нормативний акт

При оцінці результатів самостійної роботи враховуються: глибина та всебічність розкриття змісту завдання; рівень володіння навчальним матеріалом, винесеним на самостійну роботу; самостійність, аргументованість, оригінальність викладу самостійно опрацьованого матеріалу й вирішення проблеми; відображення власної позиції.

Підсумкова оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання завдань самостійної роботи. Максимальна кількість балів за завдання самостійної роботи становить 100 балів. Кожен студент повинен виконати усі завдання з переліку винесених на самостійну роботу.

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм” використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- поточне опитування, тестування;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів модульної контрольної роботи;
- оцінювання результатів самостійної роботи студентів;
- наукова дискусія;
- інші види індивідуальних та групових завдань;
- залік.

9. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів і перескладання. Для виконання усіх видів завдань студентами і проведення контрольних заходів встановлюються конкретні терміни. Перескладання модулів проводиться в установленому порядку.

Політика щодо академічної доброчесності. Списування під час проведення контрольних заходів заборонені. Під час контрольного заходу студент може користуватися лише дозволеними допоміжними матеріалами або засобами, йому забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами, використовувати, розповсюджувати, збирати варіанти контрольних завдань.

Політика щодо відвідування. Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, карантин, воєнний стан, хвороба, закордонне стажування) навчання може відбуватись в дистанційній формі за погодженням із керівником курсу з дозволу дирекції факультету.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Економіка і фінанси страхових фірм” визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3
40 %	40 %	5 %	15 %
Поточне оцінювання	Модульний контроль	Тренінги	Самостійна робота
Підсумкова оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (здобувач має бути оцінений на кожному занятті)	Модульна робота по темах 1-11	Підсумкова оцінка за тренінг визначається як середнє арифметичне з двох оцінок, отриманих під час тренінгу	Підсумкова оцінка за самостійну роботу визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих за виконання п'яти завдань самостійної роботи

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-39	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ з/п	Найменування	Номер теми
1.	Технічне забезпечення: мультимедійний проєктор, ноутбук, проєкційний екран.	1-11
2.	Базове програмне забезпечення: ОС Windows. Стандартне програмне забезпечення базових інформаційних технологій: MS Office (Word, Excel, PowerPoint, Microsoft Visio). Телекомунікаційне програмне забезпечення (Internet Explorer, Opera, Google Chrome, Firefox, Viber тощо).	1-11
3.	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності).	1-11
4.	Комунікаційне програмне забезпечення Zoom для проведення занять в режимі on-line (за необхідності).	1-11
5.	Зразки форм фінансової звітності страхових компаній.	4-11

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Березька К., Кнейслер О., Спасів Н., Кулина Г. Інформаційна технологія прогнозування фінансових результатів страхових компаній. *Ukrainian Journal of Information Technology*. 2021. Vol. 3. No 2. P. 87-93.
2. Гудзинська Л. Ю., Грипа В. А. Інвестиційна діяльність страхових компаній України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3842/3762>.
3. Гузела І. Моделювання сценаріїв оподаткування результатів діяльності страховиків України. *Світ фінансів*. 2021. № 3 (68). С. 101-114. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/44427/1/%D0%93%D0%A3%D0%97%D0%95%D0%9B%D0%90.PDF>.
4. Дранус В., Дранус Л., Трушкіна Н. Інноваційні підходи до управління платоспроможністю страхових компаній в Україні. *Вісник Львівського національного університету природокористування. Серія Економіка АПК*. 2023. № 30. С. 151-156. URL: <https://visnyk.lnup.edu.ua/index.php/economics/article/view/190/172>.
5. Качула С., Лисяк Л., Ляшевський Я. Аналіз формування доходу і розподілу прибутку страхових компаній (на прикладі АК “Страхова група “ТАС”). *Агросвіт*. 2021. № 1-2. С. 12-19.
6. Кисільова І., Величко А. Оцінка фінансової надійності страхової організації. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. 28. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/471/453>.
7. Кнейслер О. В., Кулина Г. М., Федорович І. М. Трансформація світового страхового ринку в умовах запровадження нових бізнес-моделей та сучасних страхових технологій. *Світ фінансів*. 2024. № 2 (79). С. 41-54. URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/sf/article/view/1692/1703>.
8. Колінець Л., Панухник О., Крупк, А., Зарічна Н., Лавров Р., Хропонюк Д. Фінансові та інституційні аспекти розвитку страхового ринку за умов пандемії 2020-2021 і війни 2022-2023: на прикладі страхових компаній України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2023. № 5 (52). С. 97-110. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/4158/3931>.
9. Косарева І., Степаненко С., Мазур Т. Визначення можливостей використання інвестиційного потенціалу страхових компаній в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип. 1 (18). С. 259-266.
10. Кулина Г. Новації державного регулювання забезпечення платоспроможності страхових компаній в Україні. *Ефективна економіка*. 2024. № 4. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/download/3520/3555/8372>.
11. Кулина Г. Сучасні напрямки розвитку страхування життя у світі та Україні / *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством* : Матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 28-29 березня 2024 р.). Полтава, 2024. С. 467-469.
12. Куцик П. О., Сороківський В. М., Кузьма Х. В. Статистичні підходи до оцінювання величини фінансових ресурсів страхових компаній. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 66. С. 5-9.
13. Озерова А. Г., Левкович О. В. Управління фінансовою стійкістю страхової компанії. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. С. 230-235. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-7-230-235>.
14. Податковий кодекс України № 2755-VI від 02.12.2010 р. (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#n10756>.
15. Попович Д. В., Герило А. В., Костів М. Б. Особливості оподаткування страхового бізнесу на сучасному етапі. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 61-65.

16. Про затвердження Положення про встановлення вимог щодо забезпечення платоспроможності та інвестиційної діяльності страховика : Постанова Правління НБУ від 29.12.2023 р. № 201. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0201500-23#TextК>.
17. Прокопчук О. Т., Цимбалюк Ю. А., Мельник К. М. Інвестиційна діяльність страхових організацій в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 16. С. 5-12.
18. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. № 1909-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
19. Рудь І. Ю., Мальцева А. С. Аналіз та оцінка фінансового стану страхової компанії. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 54. С. 229-233.
20. Ситник Н., Тишковець М. Фінансово-економічна безпека страхової компанії та її забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1262/1216>.
21. Татарин Н., Підручняк К. Особливості фінансової діяльності страхових компаній в Україні. *Молодий вчений*. 2022. № 5 (105). С. 30-35.
22. Тимчак М. В., Чепара І. П. Реформування страхової діяльності в Україні: концептуальні підходи та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Університету. Сер.: Економіка*. 2023. Вип. 1 (61). С. 166-171.
23. Чуницька І. І., Богріновцева Л. М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. *Інфраструктура ринку*. 2023. Вип. 71. С. 251-257.
24. Шаповал Л., Кудлай К. Оцінка рентабельності діяльності страхових компаній. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. Вип. 32. С. 81-86.
25. Шорох В. Д. Система оцінки ризику діяльності страхового брокера. *Причорноморські економічні студії*. 2023. Вип. 79. С. 201-205.
26. Aleskerova Yu., Rachok V. Analysis of the insurance company's financial status assessment. *The scientific heritage*. 2020. № 43. С. 3-11.
27. Bellando J.-L. Assessing the financial health of insurance undertakings to protect the insured from the risks to which these firms are exposed: Solvency rules. URL: <https://www.oecd.org/finance/insurance/1857594.pdf> .
28. Nealon P., Yit B. A Financial Approach for Determining Capital Adequacy and Allocating Capital for Insurance Companies. URL: http://www.actuaries.org/AFIR/colloquia/tokyo/nealon_yit.pdf